

več; slovensko besedo hočejo pognati čisto iz šole in tudi globoko katoliško prepričanje hočejo zatreči našim otrokom. Naj bi delali to na svojih nemških otrokih, to bi bilo že na sebi žalostno. Da pa hočejo še našim otrokom zadušiti materinski jezik, da jim hočejo zatreči živo katoliško vero, proti temu se bomo upirali in protivili do zadnje kaplje krvi. Z našimi denarji nas hočejo vničiti na naših tleh! Zasejali so nemir in sovraštvo v naš okraj. Ljudstvo naše pa je spoznalo to početje: ne-prenevidno in nevarno je, ako kdo z nogami tepta najdražje svetinje naroda. Naše ljudstvo je stopilo v bojno vrsto in iz lahka ne dene več orožja iz rok! —r—

Cerkvene zadeve.

Zadnje besede umirajočih.

Bil mi je zvest duhovski tovariš, č. g. M. G. upokojeni župnik pri Sv. U. V tožnih urah mi je vsekdar vedel dati zdravilno besedo tolažbe. Ko je meseca junija leta 18. njegova bolezen se toliko shujšala, da ni bilo več upanja ozdravljenja: tekmovali smo bližnji v skrbi za-nj, da bi mu holecine vsaj s prijazno postrežbo polajšali. Spoznavši, da bode kmalo trenotek ločitve nastopil, nisem se umaknil od postelje bolnega duhovnika, skrbno opazujoč ga, zlasti pa na besede, ki so pri-le iz ust bledega tovariša. Besede zadnje umirajočih so mnogokrat zanimive, podučljive, one nekako v mali pa živi podobi, kakor bi rekel, v okviru kažejo minolo življenje, in značijo glavna vodila preteklosti njegove. Ranjki G... je večkrat ponavljal: »obhajilo, obhajilo!« Kaj je s tem hotel reči: ali da bi ga obhajal ali da je v nezavednosti bil njegov duh pri duhovskih opravilih, to ve samo Bog; gotovo pa je, da je bil rajni zelo rad v spovednici in bil je goreč častilec altarskih skrivnostij. Pri tem je bil tudi njegov duh v slednjih trenutkih zemeljskega življenja, ali ra to: kakor življenje, taka smrt?

Naj tukaj pridenem slednje besede nekaterih slavnih imenitnih zemeljskih mož, ker nam to resnico potrudi, da se mnogokrat umirajoči s tem peča, kar mu je v življenju najbolj pri srcu bilo, čemur je največ svojih dušnih in telesnih močij posvetil. Naš Izveličar je izdehnil dušo svojo rekoč: »Dopolnjeno je! Oče, v tvoje roke izročim svojo dušo!« Vse je dopolnjeno: volja Očeta v nebesih, daritva, veliko delo, katerega izpolniti je prevzel na zemlji — rešenje rodü človeškega. Rimski cesar Julijan »odpadnik«, strasten preganjavec kristjanov leta 361—363 p. Kr. kateri je zaničljivo Kristusa imenoval »Galilejca«, dobil je v bitvi s Perzijanci smrtno rano. Njegove zadnje besede so bile: »Galilejec, ti si zmagal!« Skušeni poljski poveljnik Tadej Koščiusko je v bitvi pri Maciejovicah leta 1795 za svojo ljubo poljsko domovino bil hudo ranjen ter je padel s konja in umirajoč je izklical: »finis Poloniae« — konec poljske države.

Voltaire, očak nevernikov novejšega časa, kateri si je v glavo ubil katoliško cerkev vničiti, kričal je v zadnjih trenutkih življenja: »Čutim roko, ki me prijema in vleče pred sodnji stol božji«. Strmo gledaje je nadaljeval: »Vrag je tu, popada me, vidim pekel, o skrijte ga pred menoj!« Strahoviti krik, kri in sokrvica se mu iz ust in nosa vlije in bil je mrtev! Janez Wolfgang Göthe, slaven nemški pesnik, je k slednjemu spregovoril: »Potegni zastor na stran in pusti več luči notri!« Humboldt Frid. Henr. Aleksander, učen naravoslovec, je umiral, ko je prijazno solnce v sobo sijalo. Slednje njegove besede so bile: »Kako krasni so ti žarki, vidi se, kakor

bi vabili zemljo k nebesom«. General in osvoboditelj severne Amerike, Jurij Washington (beri: Wašington) je govoril slednje besede zavestno in zaupljivo: »Jaz umrjem, in ne bojim se umreti«. Goldsmith Oliver, zgodovinar in pesnik Angleški, je imel jako burno in mučno življenje. Umrl je v Londonu leta 1774. »Je-li vaš duh miren«, popraša ga njegov zdravnik. »Ne, nikakor ni!« je zdihnil in končal s temi besedami svoje življenje. One kažejo trud in skrbi, katerih je tako bogato bilo njegovo življenje. Keit je izkliknil umirajoč: Čutim, da rastejo cvetlice na meni. — Torquato Tasso, izvrsten pesnik italijanski, je umrl leta 1595 v samostanu San Onofrio z besedami: »In manus — v tvoje roke izročim svojo dušo«. Cesar Napoleon I., silno bojaželjni vladar, je umrl na raku v želodcu v pregnanstvu na otoku Sv. Helene dne 5. maja 1821. Umirajoč je komandiral, kakor bi bil v boji: »tête d'armée« so bile poslednje besede njegove. Mozart Wolfgang Amadej velikan v muzikalni umetnosti, je čuteč bližnjo smrt želel svoj »requiem«, najboljši slednji muzikalni umotvor, predstaviti, pri katerem še se je silil in sam prepeval. Kmalu potem je zdihnil svojo melodično dušo. Angleški malar Etty je mirno pri zavesti opazoval razpad svojih telesnih močij; na enkrat pa reče: »Čudovita, čudovita ta smrt« in bilo je po njem. Douglas Jerrold (beri: Džerold) je umrl leta 1857 v Londonu. Bil je pesnik in sploh silno šaljiv pisatelj. Na smrtni postelji ga nekdo navzočih vpraša, kako se čuti? »Čutim se, kakor strežaj, ki koga pričakuje in postreže«. Grški cesar Heraklij je pregal s prestola grozovitega svojega predhodnika Phoka (leta 610). Zvezanega so peljali pred Heraklija, ki mu je očital njegove hudobije. »Bodeš ti le bolje vladal?« so bile njegove slednje besede. Kralj Karol II., angleški vladar, se je v večnost preselil leta 1685 s šaljivimi besedami. Že delj časa se je pričakovalo, da bode umrl. Strežaji njegovi so morali cele noči pri njem bedeti. Slednjič se obrne umirajoči kralj k njim, jih poprosi odpuščanja, da jim toliko truda dela, rekoč: »Je pač prav neprilichen čas umreti, zato mi že ne bodete smeli zameriti«. »Nelson (reci: Nelsn) Horace, izvrsten junašk admiral, slavn premagalec francoskega brodograja pri Trafalgaru, kjer je bil smrtno ranjen, ednemu svojih oficirjev reče: »Hardy, z menoj je konec«. »Ne še, ne«, reče njegov kapitan. »Da, res umrjem, hvala Bogu, da sem storil svojo dolžnost«.

Tako ima človek mnogokrat v zadnjih trenutkih življenja s tem opraviti, kar je v življenju ljubil, s čemer se je najraje pečal: res kakor življenje, taka smrt, velja tudi od te strani. Sostavil F. Radoslavčan.

Skupni lov po nedeljah in praznikih, streljanje, vrišč in trušč v bližini cerkve, posebno med božjo službo je strogo prepovedan po § 13 državne postave z dne 25. maja 1868. Naj se naznanijo okrajnemu glavarstvu imena razposajencev in nemirnežev, sklicuje se na omenjeno postavo in pomagalo bode. F. S. S.

Gospodarske stvari.

Kaj nas uči narava.

Torišče kmetovalca je narava. Ž njo in od nje on živi; on je ž njo v dotiki po veliko večji meri, kakor drugi stanovi. Narava je njegova hraniteljica, katera mu daje tvarino za vsakdanje potrebsčine in ako se dobro ž njo zastopi, tudi še kaj za olepšanje življenja. Kaj je toraj čudnega, da bi moral želeli vsaki kmetovalec naravo prav razumeti! Otrok si more od matere

z obema razumljivim jezikom, s složnim glasom, kaj izprostiti, mati mu zopet v tacem jeziku pogoje stavi itd. Od obeh stranij je toraj sporazumljenje tako rekoč igrača. Drugače je to s človekom, kmetovalcem in naravo, katera zamoremo, ako že v prilikah govorimo, v enako raznerje, kakor dete in mater staviti. Oba govorita drug drugemu nerazumljiv jezik. Kmetovalec ne zna navadno staviti vprašanja naravi, razun tega pa tudi večinoma ne obrajtuje sicer tolikanj resnih tihih, samo v znakih danih odgovorov. Da bi zamoglo vsako drevo, vsaka bilka njega negovatelju v materinem jeziku svoje potrebe potožiti, potem bi dandanes gotovo vse drugače bilo s kmetijstvom. Toda to ni od narave zahtevati, temveč človek se mora truditi, nje sicer vsakemu razumljivemu jeziku se priučiti. Razne panoge znanosti, med temi kemija, botanika itd. so višje stopinje jezikoslovja narave, katere tolmačijo težavnije, ne vsakemu razumljive besede. Kadar pridemo do zavitih pogovorov, potem moramo vže znanosti vzeti za tolmača, sicer nam pa je tega v navadnem življenji primeroma redkokrat treba, ter se zamoremo o vsakdanjih vprašanjih večinoma že sami sporazumeti.

Potrebno je pa, da se že dete prične učiti nemi jezik namerne narave razumeti. Odrasli možak bode imel potem več zabave v pogovarjanji s svojim poljem, svojimi drevesi, svojo živino itd., kakor s plitkimi razgovori s svojimi pajdaši v gostilni in gotovo tudi več koristi, kakor od za kmeta pognbnega kartanja. Kako pa treba učiti se tega jezika? Zato brž ni treba nikake slovnice, nobene tiskane knjige, ampak le vedno široma odprte knjige prirode same. Tu se čita v podobah (kakor nekdanji hiroglifi) vse, kar hočemo vedeti. Narava na vsako vprašanje odgovarja, toda jedrnato, sicer ne temno, temveč v samih prikaznih. Kmetovalci opazujmo toraj te in se trudimo jih tolmačiti! V sledečem hočemo nekoliko primerov iz pogovorov z naravo navesti.

Stareje drevo rodi ti slabo. Pojdi k njemu in vprašaj ga, kaj mu manjka. Preglej ga od vseh stranij in ako vidiš, da je krepko, da jako močno odganja, da gre, kakor se reče, vse v les, ne da bi bilo kaj cvetnih popkov na njem, potem veš, da se mu godi preveč dobro. V obilji, katero mu je slučaj nanesel, pozabilo je svoje dolžnosti ter se je počelo samo s košatimi vejami gizdati. V tem slučaju te sme poprijeti jeza. Pograbi za palico in ga dobro pretolči. Odgovor bodeš imel v drugem letu najbrž v obilem plodu. V večjih krajih vpo-trebljujejo to sredstvo, posebno na Poljskem, kar se ve, da združijo z različnimi vražami. Ako pa bi ti ljudje naravo zastopili, ne bi tega imeli za vražo. Vsakdo je gotovo vže opazoval, da slabeje drevje bolj zgodaj počne cvetne pope nastavljati in ako ima vendar dovolj moči, tudi kesneje roditi, kakor tako, ki bohotno raste. Obilnost podpira v početku samo prepko rast med tem, ko plodovitnost mnogo kasneje počne. Kdor ne verjame, naj poškusi sledeče. Okolo veje kacega dovolj starega, krepkega drevesa naj na tesno obveže žico. Ker se pri rasti veja debeli, bode kmalu zajedla žico va-njo, vsled tega se tok soka ovira, veja oslablja ter se v kratkem času s sadom napolni.

Ti si bil lansko leto posadil več dreves, katera so ti kaj lepo rastla. Po zimii pa je prišel med nje zajec ter jim je do polovice lubad oglodal. Vsled tega se ne posušijo, ampak še lepo naprej rastejo, toda za ne naglodanimi ostajajo, ker potrebujejo velik del soka za celjenje ran od zajca povzročeni. To pa slabi rast lesa, vsled česar se cvetna očesa hitreje razvijejo in taka drevesa vže v kratkem letu roditi počnejo med tem, ko ona samo bujno rastejo. Akoravno ni to nobena sreča, ako mlada drevesa počnejo roditi, vendar v tem narava jasno govori, podučujoč človeka, kaj naj v enacih slu-

čajih stori. Mnogi so ta govor razumeli ter strizejo, svojim prebujno rastočim drevesom v dobri zemlji korenine, ali posebno prilikavo drevje celo do polovice debela nažagajo, ter s tem svoj namen dosežejo. Tudi izrezavanje vej v kroni brez ozira na druge vzroke, katere hočemo pozneje opisati, vpljiva na rodovitost največ radi slabljenja drevesa vsled obilih ran.

(Dalje prih.)

Sejmovi. Dne 9. maja v Apačah, na Polji, v Brezicah, v Arnoži in v Šmarji. Dne 12. maja v Lembergu, na Planini in v Slov. Gradci.

Dopisi.

Iz Veržeja. (Razno pa veselo.) Ako res bralno društvo povsod tako blagodejno upliva na slovenski narod, in tako navdušuje mlada, rodoljubna srca, kakor pri nas, potem se pač zamore reči, da so bralna društva pravi blagor za slovenski narod, in mogočno orožje uboge matere Slavije, s katerim bode vspešno odbijala napade svojega zatiralca. Ni še dolgo, da je pri nas ustanovljeno bralno društvo, pa vendar kolika je sprememba! — Ni več tako pogostega pretepanja po gostilnicah, kakor nekdanj; tudi ni več tako navadno ponočno ravsanje, kakor poprej. Neka rodoljubna ljubezen veže domačo mladino, in mlada srca spoznavajo, da so otroci ene matere. Poprej se je slišalo pri nas samo slabo in hripavo petje. Samo tu in tam si slišal kako staro pesmico, kakor n. pr.: »Ne grem domo, ne grem domo, dok kukovca zapela bo!« — in še ta se je pela nevbriano. In sedaj! Pač lahko z veseljem rečem: »Etiam apud nos tempora mutantur!« — tudi pri nas se časi premenijo! — Da, menjajo se časi, in nastopili so boljši; če tudi ne v denarnih zadevah, pa vendar boljši v širšem in plemenitejšem smislu! Sedaj se sliši pri nas zvečer miho četveroglasno petje. Petje, katero še tu in tam prebudi kakega starca iz njegovega mišljenja, je tako in ta si zadovoljno zamrmra v postelji: »Prešmentani kerlci, kak so jo pa že zapeli!« in potem se še le predá sladkemu snu v roke. Nikakor ne morem, da tukaj ne omenim nadepolnega mladeniča, Lojzeta Strnišča, kateri si res z železno pridnostjo prizadeva, da se tudi pri nas goje mične pesmice. Blagi prijatelj, uztrajaj še le naprej tako, in poučevaj mlada srca v tej lepi znanosti! Le Slovenec zamore peti ono, kar mu srce čuti! Saj znaš: »Slovenec je vesel, kako da ne bi pel! Njemu pesmi iz srca tekó!« Naše bralno društvo pa ne navdušuje samo mlade, ampak tudi starejše in resnobne tržane. Še dandanes bi imel pri nas malik »feuerber« svoje prestolje, da ni bralnega društva. Ti, ti nesrečni »feuerber«! Dolgo časa si nam temnil naše ime, in črnil naš rodoljubni značaj med drugimi Slovenci. Pa prišel je plačilni dan, in — bumst! — telebil si kakor malik, in konec je tvojeja tiranstva! Zmagala te je že tako željno pričakovana »požarna bramba«! — Res, da je, kakor povsod, tako tudi pri nas med pšenico nekoliko lulike. Pa ta smet bode tudi morala pri nas skoro žalosten konec vzeti. Sram me je, ko moram reči, da se še tudi v našem trgu najdejo trije ali četrje šulvereinerji (ali nikakor več, ampak samo trije ali četrje!) ali to še je tista starinska veržejska rasa, katera pa bode že skoro izumrla. Nam je dosti, da se le mladina toliko zanimlje za narodno stvar, ker: »Na mladih ljudeh svet stoji!« pravi predgovor.

Iz Vurberga. (Veterani.) Že pred osmimi leti izprožila se je med tukajšnjimi veterani in vojaki misel, osnovati si posebno veteransko društvo. Kupili so si